

SKLADATELKY Z POBALTÍ NABÍRALY INSPIRACI VE VODNÍM ŽIVLU. TA HUDBA JE STRHUJÍCÍ

[HTTPS://ART.CESKATELEVIZE.CZ/360/SKLADATELKY-Z-POBALTI-NABIRALY-INSPIRACI-VE-VODNIM-ZIVLU-TA-HUDBA-JE-STRHUJICI-UQV VH?FBCLID=IWAR2XAR4RBAU_XKCX0CTXDPY_A3WRGHP2QQUSO7L4PIXKCE6YANYVQ5BNC](https://art.ceskatelevize.cz/360/skladatelky-z-pobalti-nabiraly-inspiraci-ve-vodnim-zivlu-ta-hudba-je-strhujici-uqvvh?fbclid=IWAR2XAR4RBAU_XKCX0CTXDPY_A3WRGHP2QQUSO7L4PIXKCE6YANYVQ5BNC)

Pavel Zlámal interpretuje spolu s Moravskou filharmonií Olomouc na festivalu MusicOlomouc skladbu *The Colour of Water* pro saxofon a komorní orchestr litevské skladatelky Justé Janulyté, foto: MusicOlomouc – Šimon Kadula

- [Jan Průša](#)
- 11. 11. 2021

Soudobá pobaltská hudba nabízí nezaměnitelný charakter a má mezinárodní dosah. Inspiračním zdrojem dnes není pouze folklor nebo pocit útlaku, zdroje jsou již daleko pestřejší. Reprezentativní vzhled do aktuální tvorby podal závěrečný koncert 13. ročníku festivalu soudobé hudby MusicOlomouc.

Celkem čtyři svěbytné kompozice nastudovala v české premiéře Moravská filharmonie Olomouc za řízení

Petera Vrábela, slovenského dirigenta působícího v Praze a výrazné osobnosti na poli nové a soudobé hudby. Orchester doplnili dva sólisté: klavírista Miroslav Beinhauer a saxofonista Pavel Zlámal. Koncert nabídl skladby třech současných pobaltských skladatelek: Santy Ratniece z Lotyšska, Justé Janulyté z Litvy a Mirjam Tally z Estonska. Všechny čtyři skladby byly inspirovány vodou. A stejně jako se podoba vodního živlu mění od nepatrného pramene po ničující vodní masu, i hudební zpodobnění mělo nejrůznější, často překvapivé podoby.

Duše a intelekt

Nejprve zazněl pětidílný *Koncert pro klavír a orchestr* čtyřiačtyřicetileté lotyšské skladatelky Santy Ratniece. Skladba z roku 2014 přivádí posluchače do prostředí Himalájí, na úpatí hory Kailás. Nesmírně mocná a k posluchači přitom přívětivá skladba vtahuje do ledového světa podmanivým klidem. Barvitý zvuk orchestru, třpytící se stejně jako odrazy slunce v horských jezerech Manasarovar a Rakas, poskytuje neohraničený prostor pro sólový nástroj. Ten jako by objevoval nejrůznější harmonické souzvuky, které se – v kontextu meditativnosti celé kompozice – postupně vztahují k harmonii a energii přesahující lidské vnímání. Pomyslný vrchol přichází v závěrečné části kompozice. Stejně jako slábne světelný odraz slunce na severní stěně hory Kailás, tak se postupně vytrácí i zvuk orchestru a perlícího klavíru, končící několika harmonickými údery do klaviatury.

Skladba poskytuje klavíru široký prostor pro utváření nejrůznějších imaginací. Orchester k sobě přizval klavíristu a hráče na šestitónové harmonium Miroslava Beinhauera. Jeho porozumění hudbě 20. a 21. století zaručuje dostatečný vhled do interpretované hudby. Skladbu pojal jako nekonečné impresionistické pole. Sólový nástroj je integrálně zasazen do hudebního toku skladby, která přitom jako celek vyzařuje vnitřní svobodu. Beinhauer obdivuhodně odstínoval jednotlivé pasáže a dotvořil zvukové obrazy nesmírné síly. Témbr klavíru se tak doplňoval s orchestrálními obrazy, hrajeckými nejrůznějšími barvami.

Miroslav Beinbauer interpretuje spolu s Moravskou filharmonií Olomouc na festivalu MusicOlomouc *Koncert pro klavír a orchestr* lotyšské skladatelky Santy Ratniece, foto: MusicOlomouc – Šimon Kadula

Druhá kompozice, dvacetiminutová skladba *The Colour of Water* pro saxofon a komorní orchestr, je závěrečnou částí trilogie devětatřicetileté litevské skladatelky Justé Janulyté. V roli sólisty se představil saxofonista a pedagog Pavel Zlámal, hudebník dobře známý z prostředí soudobé a experimentální hudby.

Autorka se zde snaží „poeticky reflektovat zdánlivé zbarvení vody, které ve skutečnosti neexistuje“. Skladba přitom nezůstává u původního tématu, nýbrž se pokouší nahlodávat naši představivost mnohem hlouběji. V intelektuálně laděné, minimalistické kompozici hraje výsadní roli saxofon: Neustále se pohybuje mezi dvěma tónovými póly, které se sobě navzájem postupně vzdalují. Orchester je potom jakousi „tekutinou proměnlivé a harmonické barvy“, vyplňující prostor mezi nimi. Janulyté klade na posluchače značné nároky. Majestátní, panteistická hudba totiž promlouvá znepokojivou řečí. Je zvukově komplexní, vyjadřuje celek. Tím jakoby překonává svůj původní obsah a sděluje mnohem hlubší skutečnosti. Je to absolutní hudba v tom nejklasičtějším smyslu slova.

Expres, proudy, boční větry

První dva kusy pro orchestr a sólové nástroje doplnily dvě čistě orchestrální kompozice: *Shant Nadi*.

Chamber symphony již zmíněné Santy Ratniece a *Turbulence* čtyřiačtyřicetileté estonské skladatelky Mirjam Tally.

Druhá skladba z dílny Santy Ratniece představila zvuk v mnohem sugestivnější podobě, než tomu bylo u první skladby. Měnící se proud hudby naznačoval směr tekoucí řeky. Přestože jednotlivé nástroje zněly v různých vrstvách, zvuk plynul stejným směrem jako voda v říčním korytě. Expresivní vyjádření vody, jenž se odráželo ve vibratu smyčcových nástrojů, dostávalo místy až životadárny charakter, a to v pasážích, v nichž bicí nástroje představovaly „sochaře, tvořícího nová pohoří z písku“.

Pro tvorbu Mirjam Tally je typické využití více či méně nezvyklých nástrojů společně s tzv. tradičními symfonickými nástroji. To byl i případ osmiminutové kompozice *Turbulence* z roku 2006. Paleta orchestru je zde rozšířena o elektrickou kytaru. Její použití vyznělo až apokalypticky. Skladba vstřebává autorčiny vzpomínky z cesty na ostrov Hiiumaa: hukot motoru, boční vítr, připlouvající trajekt, drnění lodí. Stylizační prvky v podobě těchto zvuků přitom nebyly vyjádřeny syrově, ale nacházely se spíše v celkovém předivu skladby. Výsledkem byla „zvučící džungle“ představující zvuky na první poslech nesnesitelné, přesto „skvostné“.

Hráči a hráčky Moravské filharmonie Olomouc při koncertě na festivalu MusicOlomouc. Interpretují kompozice pobaltských skladatelek, foto: MusicOlomouc – Šimon Kadula

Odvaha na Hané

Koncert Moravské filharmonie Olomouc přinesl zvukově pestrý a skvěle odehraný výběr interpretačně náročných skladeb. Pro tento orchestr soudobá tvorba není každodenním chlebem. O to víc si zaslouží uznání za odvahu se do ní ponořit. A uznání patří i organizátorům letošního ročníku MusicOlomouc za zvolené téma ročníku. S podtitulem „WOMEN“ dali prostor ženám – skladatelkám a interpretkám. Poskytli ucelenější pohled na tvorbu žen v prostředí klasické hudby, která je, ačkoliv se to nerado přiznává, nadále především světem mužů.

MusicOlomouc – 13. mezinárodní festival soudobé hudby. Koncert Moravské filharmonie Olomouc.

Program:

- Santa Ratniece (* 1977, Lotyšsko): *Klavírní koncert* (2014) – česká premiéra
- Justė Janulytė (* 1982, Litva): *The Colour of Water* (2017) pro saxofon(y) a komorní orchestr – česká premiéra
- Santa Ratniece (* 1977, Lotyšsko): *Shant Nadi (Slow River) – Chamber Symphony* (2011) – česká premiéra
- Mirjam Tally (* 1976, Estonsko): *Turbulence* (2006) – česká premiéra

Účinkovali:

- Moravská filharmonie Olomouc
- Peter Vrábel – dirigent
- Miroslav Beinhauer – klavír
- Pavel Zlámal – saxofon

Olomouc, Reduta Moravské filharmonie, 4. listopadu 2021.

PRO TY, KDO CHTĚJÍ SLYŠET PROVEDENÉ SKLADBY:

V recenzi zmíněné kompozice jsou na internetu k poslechu sice v jiných provedeních, než bylo to olomoucké, ale pro představu a informaci snad mohou být následující odkazy užitečné.

- Pětidílný *Koncert pro klavír a orchestr* lotyšské skladatelky Santy Ratniece je k dispozici [v provedení Liepāja Symphony](#)

[Orchestra](#), který toto dílo z roku 2014 provedl jako první.

- Skladba *The Colour of Water* pro saxofon a komorní orchestr litevské skladatelky Justé Janulyté ke slyšení [v interpretaci WDR Sinfonieorchester](#).
- Na Soundcloudu si pak lze pustit jak kompozici lotyšské skladatelky Santy Ratniece [Shant Nadi. Chamber symphony](#), tak skladbu [Turbulence](#) – tu v podání Eesti Riiklik Sümfooniaorkester (Estonského národního symfonického orchestru), diriguje Risto Joost.